

2. Sociálny dištanc tínedžerov voči „iným“

„Predstavte si, že by sa do Vášho susedstva nasťahovala osoba, resp. osoby patriace do nasledujúcich skupín. Prekážali by vám v susedstve, alebo nie?“

Odpovede na túto otázku indikujú prítomnosť alebo neprítomnosť sociálneho dištancu, ktorý pociťujú tínedžeri voči reprezentantom „inakosti“. Ako ukazuje graf 3, necelá pätina (17%) deklarovala dištanc voči ľuďom inej farby pleti a voči Židom. Približne štvrtine by prekážali ľudia inej sexuálnej orientácie a cudzinci z okolitých krajín zamestnaní na Slovensku. Tretina mala výhrady voči dlhodobo nezamestnaným ľuďom. Takmer polovica by sa necítila komfortne v susedstve utečencov z krajín zasiahnutých vojnou a hladom. Trojpätinová väčšina by mala problém s prítomnosťou moslimov a Rómov.

Najvýraznejšie sa respondenti dištancovali od politických extrémistov, ktorých odmietli až tri štvrtiny. Neplatí teda, že tínedžeri s ostrážitým či až nevraživým postojom voči uvedeným skupinám by automaticky pociťovali blízkosť k politickým extrémistom. Skôr naopak: čím vyšší sociálny dištanc voči „inakosti“, tým vyšší aj dištanc voči politickým extrémistom.

Analýza profilu štvrtiny respondentov, ktorí uviedli, že by im susedstvo extrémistov neprekážalo, ďalej ukázala, že sociálno-demografické faktory nehrajú štatisticky významnú úlohu. Zavážili však niektoré všeobecnejšie politické postoje respondentov: vlažný vzťah k demokracii (nižším dištancom od extrémistov sa vyznačovali respondenti, podľa ktorých „nezáleží na tom, či je vláda demokratická alebo nie“), ako aj popieranie znevýhodneného postavenia a šancí ľudí inej sexuálnej orientácie.⁷

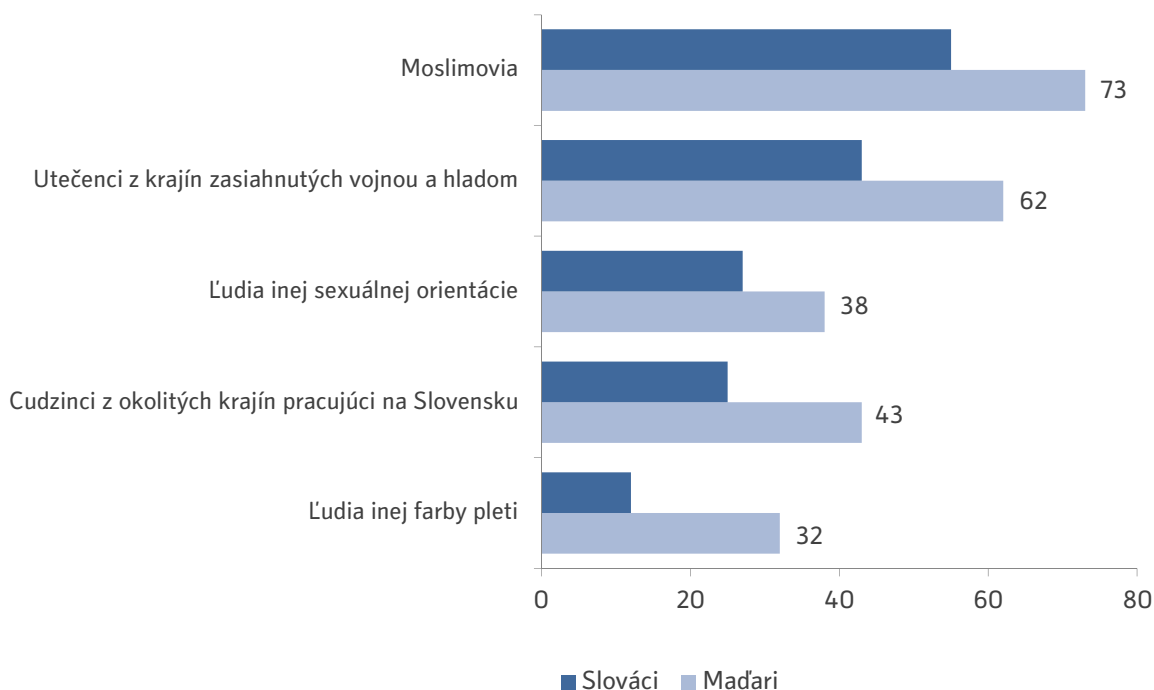
Graf 3: „Predstavte si, že by sa do Vášho susedstva nasťahovala osoba, resp. osoby patriace do nasledujúcich skupín. Prekážali by vám v susedstve, alebo nie?“ (% odpovedí „prekážali by mi“)

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, jún 2019.

⁷ Takáto súvislosť nie je prekvapujúca, keď vezmeme do úvahy, že spochybňovanie liberálnej demokracie a odpor voči homosexuálom sú neodmysliteľnými súčasťami ideologickej výbavy ĽSNS ako najvýraznejšieho politického reprezentanta extrémizmu.

Graf 4: „Predstavte si, že by sa do Vášho susedstva nastahovala osoba, resp. osoby patriace do nasledujúcich skupín. Prekážali by vám v susedstve, alebo nie?“ (% odpovedí „prekážali by mi“ – pohľad Slovákov a Maďarov)

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, jún 2019.

Sociálny dištanc voči Rómom vyjadrili až tri pätiny tínedžerov. Pripomeňme, že približne rovnaký bol aj podiel tých, ktorí pripúšťajú znevýhodnenie tejto skupiny. Konštatovanie horšieho postavenia Rómov sa teda kombinuje s vysokým sociálnym dištancom – čiže s vedomím ich odlišnosti, ktorá v očiach tínedžerov komplikuje spolužitie medzi majoritou a Rómami. V tejto súvislosti je zaujímavé, že vyšší sociálny dištanc voči Rómom pociťujú 15-17-roční, na rozdiel od skupiny 18-19-ročných.

Rozšírenosť predsudkov a negatívnych stereotypov tvorí živnú pôdu aj pre vysoký dištanc tínedžerov voči moslimom a utečencom z krajín zasiahnutých vojnou a hladom. Hoci je ich výskyt v našej spoločnosti ojedinelý, predsa sa stala táto iba potenciálne prítomná nová menšina pod vplyvom protimoslimskej a protiutečeneckej politickej propagandy počas migračnej krízy „strašiakom“ aj pre veľkú časť tínedžerov. Aj v tomto prípade vyšší sociálny dištanc voči

moslimom pociťujú 15-17-roční, na rozdiel od skupiny 18-19-ročných.

Sociálny dištanc voči ľuďom inej sexuálnej orientácie deklarovalo 28% tínedžerov – teda podstatne menej, ako bolo tých, čo konštatovali slabšie šance tejto skupiny v našej spoločnosti. V tomto prípade sa teda kritický pohľad tínedžerov na postavenie LGBTI ľudí nespája s prevažujúcim sociálnym dištancom voči tejto skupine.

Nižší sociálny dištanc voči ľuďom inej sexuálnej orientácie pociťujú dievčatá, ktoré – ako sme videli vyššie – častejšie pripúšťajú, že ide o znevýhodnenú menšinu.

Za pozornosť stojí aj štatisticky významný rozdiel v postoji tínedžerov podľa národnosti. Maďarskí tínedžeri deklarujú väčší dištanc od moslimov, utečencov z krajín zasiahnutých vojnou a hladom, ako aj od cudzincov z okolitých krajín pracujúcich na Slovensku (graf 4). Skutočnosť, že oni sami patria k menšine, ktorú vníma väčšina z nich ako znevýhodnenú, v nich vyvoláva skôr zvýšenú

ostrážitosť voči iným menšinám – či už reálne prítomným, alebo skôr imaginárnym. Príslušnosť k etnickej menšine teda neprináša automaticky väčšiu náklonnosť k akceptovaniu iných menšín či k akejsi „menšinovej solidarite“.

Zaujímavé sú aj rozdiely v postojoch žiakov základných škôl a stredných odborných škôl oproti gymnazistom. Prvá skupina deklaruje zvýšený dištanc voči piatim z ôsmich menšín – voči ľuďom inej sexuálnej orientácie, Židom, moslimom, ute-

čencom či cudzincom z okolitých krajín pracujúcich na Slovensku.

Komparácia sociálneho dištancu tínedžerov v roku 2019 so skupinou najmladších dospelých respondentov (18-24) z roku 2017 (*Empirické údaje...*, 2017) ukazuje, že dnešní tínedžeri deklarovali nižší sociálny dištanc voči siedmim z ôsmich porovnateľných skupín (tabuľka 4). To by naznačovalo väčšiu otvorenosť tínedžerov voči inakosti v porovnaní s mladými dospelými.

Tabuľka 4: „Predstavte si, že by sa do Vášho susedstva nasťahovala osoba, resp. osoby patriace do nasledujúcich skupín. Prekážali by vám v susedstve, alebo nie?“ (% odpovedí „prekážali by mi“)

	15-19 roční (2019)	18-24 roční (2017)
Ľudia inej farby pleti*	14	40/40
Židia	17	35
Ľudia inej sexuálnej orientácie**	28	43/51/40
Cudzinci z okolitých krajín zamestnaní na Slovensku (napr. Srbi, Rumuni, Ukrajinci)	28	---
Dlhodobo nezamestnaní ľudia	32	18
Utečenci z krajín zasiahnutých vojnou a hladom***	45	54
Moslimovia	59	67
Rómovia	61	80
Politickí extrémisti	75	79

* V roku 2017 sa zisťoval sociálny dištanc samostatne pre dve skupiny: černochovo a Ázijcov. V oboch prípadoch dosahoval 40%.

** V roku 2017 sa zisťoval sociálny dištanc samostatne k trom skupinám: lesbický pár (43%), gejský pár (51%) a bisexuál (40%).

*** V roku 2017 bola použitá formulácia „rodina prisťahovalcov z menej vyspelej krajiny“.

--- V roku 2017 sa sociálny dištanc k tejto skupine nezisťoval.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, september 2017 a jún 2019.